

**Kościół Parafialny p.w. Św. Michała Archanioła
w Ropie
(powiat gorlicki, woj. małopolskie)**

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
DLA:**

Remont więzby dachowej oraz wymiana poszycia dachu.

Konserwacja elewacji i ścian kościoła.

Konserwacja stolarki okiennej i drzwiowej .

Konserwacja muru kamiennego wokół kościoła.

Konserwacja figur z piaskowca (na słupach ogrodzenia przy wejściu głównym).

Konserwacja polichromii na stropie i ścianach.

Opr. mgr. Piotr Frączek

Kraków 11. 2015.

TYP OBIEKTU	Kościół p.w. Św. Michała Archaniola
AUTOR (WARSZTAT)	-
LOKALIZACJA ZABYTKU	Ropa, pow. gorlicki, woj. małopolskie
CZAS POWSTANIA	1761 r.
WŁAŚCICIEL UŻYTKOWNIK	Parafia rzym.-kat. P.W. Św. Michała Archaniola w Ropie

I. OPIS FORMALNO - STYLISTYCZNY OBIEKTU

Kościół barokowy z elementami klasycystycznymi, drewniany, konstrukcji zrębowej, obity gontem, z dwiema wieżami, dołem otwartych ku nawie kaplicach. Po bokach przybudówki zakrystia. Wnętrze nakryte stropem fasetowym. Dachy siodłowe, kryte blachą. W kalenicy nad nawą wieżyczka z sygnaturką, graniasta z latarnią. Helmy wież baniaste.

Kościół p.w. Św. Michała Archaniola usytuowany jest w środkowej części miejscowości, po wschodniej stronie głównej drogi prowadzącej przez Ropę od skrzyżowania z drogą Grybów-Gorlice na południe do Uścia Gorlickiego. Kościół stoi w pobliżu oddalonego nieco w kierunku płd./zach. Zespołu z dawnym pałacem i parkiem. Po stronie zachodniej kościoła i drogi na wzniesieniu znajdują się zabudowania plebańskie i nowa świątynia. Kościół stoi na terenie wydzielonym murem, niskim ogrodzeniem. W obręb ogrodzenia od strony wschodniej wpisana jest dzwonnica z I poł. XIX wieku z arkadowymi otworami na zawieszenie dzwonów, murowana z kamienia. W niedalekiej odległości od niej mur ogrodzeniowy obejmuje ściany kaplicy wzniesionej z początkiem wieku.

Kościół barokowy z elementami klasycystycznymi i klasycystyczno-barokowym wystrojem wnętrza. Drewniany, konstrukcji zrębowej z elewacjami pobitymi gontem. Po obu stronach nawy dobudowane wieże murowane, dołem z otwartymi ku nawie kaplicami. Wieże na planie kwadratu. Kościół jednonawowy z węższym, zamkniętym trójbocznie prezbiterium. Po bokach prezbiterium przybudówki zakrystyjne, poprzedzone przedsionkami. Od frontu przedsionek przekształcony w 1936 roku z dawnego portyku kolumnowego. (z ok. 1800r.) Dachy nawy i prezbiterium siodłowe, z oddzielnymi kalenicami, kryte blachą. W kalenicy nad nawą wieżyczka na sygnaturkę z hełmem baniastym i latarnią. Na wieżach helmy baniaste ze ślepymi latarniami.

Materiał, konstrukcja i technika.

Ławy fundamentowe wykonane z kamienia łamanego wiązane zaprawą cementowo-wapienną, otynkowane. Podwaliny wykonane z belek z drewna iglastego, obrabianego z belkami wiązanymi w węglach na zamek z czopowaniem. Ściany wzniesione w konstrukcji zrębowej z belkami wiązanymi w węglach na jaskółczy ogon. Z zewnątrz elewacje korpusu i przybudówek [pobite gontem. Mury wież przy nawie wykonane z cegły i kamienia, na zaprawie wapienno – piaskowej, otynkowane. Wieże z dwoma kondygnacjami o zróżnicowanych obrysach, wydzielonych profilowanym gzymsowaniem. Szczyty o półkolistych wyłomach gzymsowane. Przedśionek w fasadzie o ścianach murowanych, powstałych z zabudowy czterokolumnowego portyku. Szczyt trójkątny, bogato gzymsowany.

Ściany we wnętrzach z polichromią figuralną i ornamentalną pochodzącą z 2 połowy XIX wieku, odnowioną w 1956 roku przez artystę malarza Pawła Mitkę. Wielkie kompozycje malarskie rozmieszczone w poszczególnych polach fasetowego stropu nawy i prezbiterium oraz w kaplicach pod wieżami. Przedstawienia figuralne świętych rozmieszczone na ścianach rozczłonkowanych parami kanelowanych pilastrów, zwieńczonych profilowanymi gzymsami. Stropy nad poszczególnymi częściami budowli fasetowe, drewniane o bogatej wspomnianej polichromii. Posadzki z płyt ceramicznych.

Chór muzyczny wsparty na kwadratowych w przekroju słupach, kanelowanych i polichromowanych. Parapet barokowo-klasycystyczny o giętej linii, w części środkowej wysunięty półkuliście ku nawie. Prospekt organowy barokowo-klasycystyczny z pierwszej połowy XIX wieku.

Otwory okienne w ścianach korpusu, przybudówek zakrystyjnych, przedśionka i dolnych kondygnacji wież prostokątne, zróżnicowane wielkościami, ze stolarką drewnianą, dwuskrzydłową, wielopolową. W kondygnacji wyższej wież otwory okienne półkuliście zamknięte górą, przysłonięte okiennicami listwowymi.

Otwory drzwiowe do przedśionka i nawy prostokątne, ze stolarką płycinową, współczesną, częściowo przeszkloną. Do pozostałych pomieszczeń otwory prostokątne z drzwiami jednoskrzydłowymi, płycinowymi w futrynach skrzynkowych.

II. HISTORIA OBIEKTU Z MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

I BADAŃ OBIEKTU

Parafia powstać miała w drugiej połowie XV wieku. Pierwsza wzmianka pochodzi z roku 1513. Wg. rejestru poborowego w 1581 roku wieś Ropa należała do Adama Brzeńskiego

(Brzezińskiego) i liczyła wówczas 6 łanów kmiecych, 1 zagrodnika z rodziną, 12 komorników z bydłem, 4 komorników bez bydła, 4 rzemieślników i piłę tracką. Według relacji Starowolskiego z 1655 roku Ropa należała do starostwa bieckiego, istniał kościół parafialny obejmujący prócz Ropy także: Hańczową, Klimkówkę, Kwiatów, Leszczyny, Łosie, Ropki, Uście Ruskie, i Wysową z Huta. W końcu XVIII wieku starostwo bieckie nabył Wilhelm Siemieński i we wsi zbudował pałac, przy którym założył park. Wieś w tym czasie znana była z fabryki skór, źródeł ropy, a także złota. (Kuropatnicki, „Geografia Galicji”).

Obecny kościół drewniany w Ropie został zbudowany w roku 1761 być może z wykorzystaniem pozostałości budowli z XVII wieku. Kościół ufundowali właściciele Ropy Wilhelm i Petronela Siemieńscy. Poświęcony został w 1762 roku. Około 1800 roku rozbudowano go o dwie murowane wieże i przedsionek. W roku 1956 dobudowana została także zakrystia oraz przekształcony przedsionek. Kościół odnawiany był w latach 1970 – 72.

III. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Ogólny stan zachowania całego obiektu należy określić jako zły. Zarówno konstrukcja ścian, więźba dachowa jak i pokrycie z gontu uległy w znacznym stopniu korozji biologicznej. Struktura drewna uległa degradacji i utraciła swoje pierwotne właściwości mechaniczne wskutek działalności drewnojadów oraz rozwojowi glonów, mchów i porostów. **Zniszczenia drewna a także murowanych elementów zabytku opisane zostały szczegółowo w Ekspertyzie Mykologiczno – Budowlanej opracowanej przez inż. Marka Fijałkowskiego.**

BUDYNEK I MUR

Przyczyny powstałych zniszczeń wynikają przede wszystkim z niewłaściwej eksploatacji obiektu i brakiem bieżących napraw i konserwacji. Nieszczelność skorodowanego poszycia dachu rynien odprowadzających wody opadowe powodowała wielokrotne zalewanie zarówno strychu jak i ścian zewnętrznych kościoła. Duże zawilgocenie drewna sprzyjało rozwojowi korozji biologicznej i doprowadziło do destrukcji wielu drewnianych elementów konstrukcyjnych jak np. krokwie czy niektóre belki ścian. Otynkowana podmurówka kamienna, nosi liczne ślady wysoleń i odspojen tynku od powierzchni. Sam tynk osypuje się a znajdujące się na nim powłoki malarskie złuszcza. Elewacja budynku jest utrzymana w złym stanie technicznym i estetycznym. Okładzina z gontu nosi liczne oznaki korozji biologicznej, ubytki w strukturze samego drewna oraz odpadające elementy drewniane.

Stolarka drzwiowa i okienna także jest w złym stanie. Drewno częściowo zdeformowane, z pęknięciami i ubytkami. Metalowe elementy skorodowane a powłoki malarskie złuszcza się i osypują. Tynki we wnętrzu murowanych wież zawilgocone w dolnych partiach ścian. Widoczne są także ubytki i odspojenia.

Mur ogrodzeniowy wokół obejścia kościoła w złym stanie technicznym. Struktura rozluźniona kamień nieregularny, osypujący się. Stateczność ogrodzenia lokalnie osłabiona wskutek przechylenia się muru w stronę kościoła.

POLICHROMIA STROPU

Wewnątrz na deskach stanowiących podłoże polichromii stropie obserwuje się liczne ślady świadczące o szkodliwej działalności owadów niszczących drewno a także korozji biologicznej spowodowanej przez grzyby. W wielu miejscach znajdują się czynne żerowiska, o czym świadczy obecność świeżej mączki drzewnej w pobliżu otworów wylotowych. Drewno desek oraz belek ścian o lokalnie osłabionej strukturze a także ubytkami spowodowanymi przez owady. Na wielu deskach występują wzdłużne pęknięcia skurczowe drewna. Lokalnie obserwuje się także ślady wcześniejszych napraw w postaci wypełniania ubytków drewna kitem zawierającym mączkę drzewną i trociny.

Polichromia nosi ślady licznych przemalowań. W mniejszym stopniu odnosi się to do malowideł na deskach stropowych, a dotyczy głównie ścian świątyni. Ogólny stan zachowania malowideł jest zły. Powierzchnia silnie zabrudzona, w wielu miejscach widoczne ubytki i odspojenia farby. Występują także liczne ślady korozji pochodzące od gwoździ, którymi przybijano deski stropowe. Niekorzystny wpływ na stan zachowania warstwy malarskiej miało naklejenie pasów płóciennych w miejscach łączenia. Klej glutynowy zakładano większym pędzlem niż szerokość płóciennego pasa. Powstały w ten sposób nadmiar kleju uległ z czasem degradacji powodując zniszczenia malowidła. Szczególnie dotyczy to stropu, gdzie widoczne są ciemne, wyraźnie zaznaczone obwódki każdego płóciennego pasa. Płótno, na którym namalowane są postaci świętych, umieszczone na gładkim tle pomiędzy pilastrami odspojone w wielu miejscach z ubytkami a także odspojeniami gruntu i warstwy malarskiej. Dogłębna ocena stanu zachowania pierwotnej warstwy malarskiej jest trudna na tym etapie a będzie możliwa dopiero po wykonaniu koniecznych badań technologicznych i odkrywkowych.

Nieco lepszy stan zachowania prezentuje polichromia na stropie w obu kaplicach bocznych. Jest ona wykonana w innej technice malarskiej, na tynku położonym na deskach

stropowych obitych trzcina. W kilku miejscach widoczne ubytki tynku wraz z warstwą malarską a także odspojenia tynku. Powierzchnia malowideł silnie zabrudzona.

POLICHROMIA ŚCIAN

Ściany konstrukcji zrębowej stanowią podłoże polichromii. Wstępne badania warstw malarskich wskazują, że jest to głównie monochromia. Obserwuje się liczne ślady świadczące o szkodliwej działalności owadów niszczących drewno, a także korozji biologicznej spowodowanej przez grzyby. W najgorszym stanie jest dolna warstwa ścian, która do wysokości około 1,5m jest zniszczona przez zawilgocenie. Na wielu deskach występują wzdłużne pęknięcia skurczowe drewna. Belki konstrukcyjne ścian, (szczególnie na ścianie południowej, przy wejściu do kaplicy bocznej) o wyraźnie zdegradowanej działalnością grzybów strukturze. W tym miejscu widnieją silne zaplamienia będące skutkiem zalewania wodą. Ślady zalania w postaci różnego rodzaju zaplamień widoczne są także w wielu innych miejscach.

Polichromia nosi ślady licznych przemalowań. Ogólny stan zachowania malowideł jest zły. Powierzchnia silnie zabrudzona, w wielu miejscach widoczne ubytki i odspojenia farby. Występują także liczne ślady korozji pochodzące od gwoździ, którymi przybijano deski stropowe. Niekorzystny wpływ na stan zachowania warstwy malarskiej miało naklejenie pasów płóciennych w miejscach łączenia. Klej glutynowy zakładano większym pędzlem niż szerokość płóciennego pasa. Powstały w ten sposób nadmiar kleju uległ z czasem degradacji powodując zniszczenia malowidła. Szczególnie dotyczy to stropu, gdzie widoczne są ciemne, wyraźnie zaznaczone obwódki każdego płóciennego pasa. Płótno, na którym namalowane są postaci świętych, umieszczone na gładkim tle pomiędzy pilastrami odspojone w wielu miejscach z ubytkami a także odspojeniami gruntu i warstwy malarskiej. Dogłębna ocena stanu zachowania pierwotnej warstwy malarskiej jest trudna na tym etapie a będzie możliwa dopiero po wykonaniu koniecznych badań technologicznych i odkrywkowych.

IV. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

A. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Zły stan zachowania obiektu wskazują na konieczność przeprowadzenia natychmiastowych działań obejmujących prace remontowo-budowlane a także konserwatorskie. Ze względu na wartość zabytku jak i kultowy charakter obiektu, celem podjętych prac konserwatorskich będzie zatrzymanie postępującej destrukcji, usunięcie

zniszczeń oraz zabezpieczenie struktury obiektu przed dalszymi zniszczeniami i przywrócenie mu pierwotnej estetyki. Istotnym problemem konserwatorskim odnoszącym się do drewnianej konstrukcji obiektu jest znaczne **osłabienie struktury drewna wskutek korozji biologicznej w tym także działalności drewnojadów**. Ponieważ niszczenia tego typu obserwuje się we wszystkich miejscach obiektu łącznie z wyposażeniem dlatego konieczna jest kompleksowa dezynsekcja i dezynfekcja całego obiektu. Ze względu na obecność polichromii na stropie i ścianach proponuje się wykonanie tego zabiegu środkami nie powodującymi przebarwień. Na strychu jest siedlisko nietoperzy i dlatego wykonanie zabiegu impregnacji jest możliwe tylko poza okresem przebywania nietoperzy na strychu kościoła tj. od końca października do końca marca. Do impregnacji elementów więźby dachowej należy używać materiałów nie szkodliwych dla nietoperzy zgodnie z wykazem zawartym w ekspertyzie „*Określenie wpływu na nietoperze chemicznych środków ochrony drewna stosowanych w Polsce*” dostępnej w Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Należy zastosować impregnaty przeznaczone do ochrony drewna przed działaniem ognia, grzybów domowych, pleśniowych i owadów , które ochronią przed rozwojem grzybów niszczących drewno i zabiją larwy owadów

Zakłada się wykonanie kompleksowych prac remontowo-budowlanych oraz konserwatorskich i restauratorskich, obejmujących następujący zakres:

- 1. Wykonanie izolacji poziomej ścian kościoła** metodą przez podcinanie. W części drewnianej proponuje się wykonanie izolacji podczas wymiany belek podwalinowych.
- 2. Remont chodnika procesyjnego wraz z drenażem** – wymiana płyt chodnikowych betonowych i ułożenie nowego chodnika z płyt z piaskowca na podbudowie z kruszywa. Remont istniejącego odwodnienia i drenażu.
- 3. Konserwacja elewacji i ścian kościoła.** Na podstawie badań konserwatorskich oraz wyników ekspertyzy mykologiczno-budowlanej ustalono, że ściany wież są kamienne pokryte tynkiem wapiennym, a warstwa kolorystyczna nie posiada nawarstwień. Kolor jest jasnożółty, a na pilastrach kruchty głównej jasnobrązowy. Jednak zaleca się, żeby na etapie realizacji przebadac także ściany w wyższych partiach i ostateczną decyzję podjąć w trakcie nadzorów Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Po wybraniu konkretnego producenta systemowych tynków renowacyjnych WTA należy również pobrać materiał do badań chemicznych określających stopień zasolenia muru. Badania te pozwolą na dobranie odpowiedniego produktu. Podczas prac powinno się (o ile pozwala na to stan zachowania) dążyć do pozostawienia jak największej ilości tynków. Usuwać należy jedynie fragmenty odspojone lub osłabione strukturalnie. Po odsłonięciu dokona się oceny stanu zachowania muru z udziałem Konserwatora Zabytków. Osypujące się cegły i kamienie należy zaimpregnować, a destrukty wymienić. Proponuje się zaimpregnować kamień impregnatem krzemoorganicznym metodą nasączenia, a po konserwacji zabezpieczyć środkiem hydrofobowo –

wzmacniającym. Do wszelkich prac remontowo – konserwatorskich zaleca się stosować technologię i materiały dopuszczone do prac przy obiektach zabytkowych. Dobór odpowiednich materiałów powinien zostać ustalony w wyniku konsultacji z przedstawicielem w/w firm. Wszelkie uzupełnienia i rekonstrukcje tynków powinny mieć opracowaną powierzchnię tak, aby ich faktura była taka jak tynku oryginalnego. Elewację zaleca się pomalować farbą elewacyjną z podkładem silikonowym zabezpieczającym tynki przed wilgocią. Należy stosować farby krzemianowe lub krzemoorganiczne ww. firm. Poszycie z gontu ze względu na zły stan zachowania powinno zostać wymienione. W przypadku konserwacji zrębu proponuje się postępować zgodnie z zaleceniami zawartymi w Ekspertyzie Mykologiczno -Budowlanej. Belki zrębu ścian o zdegradowanej strukturze drewna powinny zostać wymienione, te w lepszym stanie należy poddać konserwacji - wyciąć fragmenty o osłabionej strukturze i uzupełnić drewnem, całość poddać impregnacji. Wytypowanie poszczególnych partii zrębu do wymiany przeprowadzone zostanie po odsłonięciu ścian i pod nadzorem Konserwatora Zabytków.

4. **Remont więźby dachowej oraz wymiana poszycia z blachy.** Celem konserwacji dachu będzie przywrócenie mu wytrzymałości mechanicznej poprzez wymianę zdegradowanych elementów konstrukcji lub ich fragmentów, (stosując zasadę minimalnej, koniecznej ingerencji w zabytkową strukturę obiektu), oraz impregnację wzmacniającą strukturalnie i zabezpieczającą przed korozją biologiczną. Postępowanie z elementami więźby dachowej podobnie jak w przypadku konstrukcji zrębu. Część elementów nie spełniających wytrzymałości konstrukcyjnej należy wymienić, pozostałe poddać konserwacji. Wytypowanie poszczególnych elementów do wymiany przeprowadzone zostanie po usunięciu pokrycia i pod nadzorem Konserwatora Zabytków. Pokrycie z blachy stalowej proponuje się wymienić na miedziane na rąbek stojący oraz poprzeczne rąbki leżące na deskowaniu pełnym.
5. **Konserwacja stolarki okiennej i drzwiowej.** Zakłada się pełną konserwację istniejącej stolarki z ewentualną, częściową wymianą najgorzej zachowanych elementów.
6. **Konserwacja muru kamiennego wokół kościoła** – wymiana nakrycia z płyt z piaskowca, przemurowanie zniszczonych fragmentów, czyszczenie i uzupełnianie zaprawy na całości muru. Sposób murowania bez fugowania stanowi o dużej wartości estetycznej muru i o jego indywidualnym charakterze. Dlatego postępowanie konserwatorskie powinno gwarantować zachowanie jego wyglądu. Powinno się dążyć do zachowania możliwie największej oryginalnej części, a przemurowaniu poddać fragmenty zagrożone destrukcją. Remont budynku gospodarczego, jest on wykonany współcześnie i nie wymaga postępowania konserwatorskiego. Dzwonnica wymaga przywrócenia historycznego wyglądu, ściany są tynkowane tynkiem cementowym i „barankiem”.
7. **Konserwacja figur z piaskowca (na słupach ogrodzenia przy wejściu głównym)**

Figury znajdują się na słupach ogrodzenia przy głównym wejściu. Figura Matki Boskiej jest od strony zachodniej, a figura Jezusa od strony wschodniej. Figury wykonane są z piaskowca, zachowane w dobrym stanie, obecne są jedynie niewielkie ubytki. Proponuje się oczyszczenie powierzchni, impregnację struktury piaskowca, uzupełnienie drobnych ubytków kamienia z gotowych kitów i wykonanie impregnacji hydrofobizującej kamieniarke

- 8. Konserwacja polichromii na stropie.** Celem konserwacji i restauracji zabytkowej polichromii wnętrza jest przede wszystkim zahamowanie procesów destrukcyjnych i przywrócenie w miarę możliwości pierwotnej estetyki wnętrza między innymi przez usunięcie wtórnych nawarstwień. Aby cel ten był możliwy do zrealizowania konieczne jest wykonanie na etapie realizacji zadania badań technologicznych i odkrywkowych, które pozwolą na określenie budowy oryginalnych warstw malarskich i późniejszych przemalowań a także precyzyjne opisanie zakresu występowania i rzeczywistego stanu zachowania pierwotnej polichromii. Badania umożliwią także wyodrębnienie wtórnych ingerencji i śladów wykonanych wcześniej napraw. Program badań powinien obejmować przede wszystkim dokładną dokumentację fotograficzną uwzględniającą fotografie w różnych zakresach promieniowania elektromagnetycznego. Proponuje się wykonanie zdjęć w ultrafiolecie (UV), bliskiej podczerwieni (IR). Konieczne są także fizyko-chemiczne badania pigmentów i spoiw a także przekroje warstw malarskich wykonane na pobranych próbkach. Pozwolą one określić skład chemiczny pierwotnych i wtórnych materiałów co pozwoli zdefiniować technikę malarską i może dać konkretne wskazówki odnośnie datowania przekształceń malowidła.

Konserwacja prowadzona jednorazowo na dużych powierzchniach, z wykorzystaniem materiałów opartych na lotnych rozpuszczalnikach, których opary mogą przedostawać się na strych powinny być wykonywane w okresie nieobecności nietoperzy (listopad-marzec).

- 9. Konserwacja polichromii na ścianach.** Celem konserwacji jest przede wszystkim zahamowanie procesów destrukcyjnych i przywrócenie w miarę możliwości pierwotnej estetyki wnętrza między innymi przez usunięcie wtórnych nawarstwień. Aby cel ten był możliwy do zrealizowania konieczne jest wykonanie na etapie realizacji zadania badań technologicznych i odkrywkowych. Wstępne badania wykazały obecność monochromii w kolorze ciemnozielonym. Zgodnie z ekspertyzą mykologiczno-budowlaną ściany drewniane są konstrukcji zrębowej wykończonej od wewnątrz malowaniem. Dolne partie ścian są w bardzo złym stanie technicznym z powodu zawilgocenia. Konieczna będzie wymiana części belek konstrukcji zrębowej na nowe. Elementy konstrukcji zrębowej będą wytypowane do wymiany podczas nadzoru Konserwatora Zabytków i Projektanta. W przypadku belek, których bardzo zły stan uniemożliwia odzyskanie powierzchni wewnętrznej dopuszcza się odtworzenie monochromii na nowej belce. Po wykonaniu wymiany elementów zrębu uszkodzonych całe ściany należy przeznaczyć do konserwacji z malowaniem. Konserwacja prowadzona jednorazowo na dużych powierzchniach, z wykorzystaniem materiałów opartych na lotnych rozpuszczalnikach, których opary mogą przedostawać się na strych powinny być wykonywane w okresie nieobecności nietoperzy (listopad-marzec).
- 10. Remont i wymiana instalacji odgromowej, elektrycznej i p.poż .** Proponuje się także wykonanie nowej instalacji, w nawie głównej oraz w wieżach z czujkami zamontowanymi na ścianach, tak by nie ingerować w polichromię sufitu. Czujki muszą być scalone kolorystycznie z wnętrzem. Projektowana instalacja powinna być rozprowadzona w przewodach ochronnych w przestrzeni strychu. Nowa instalacja nie powinna przebiegać stropu z polichromiami. Doprowadzenie przewodów z przestrzeni strychu do gniazd na parterze będzie w sposób nie naruszający ściany drewnianej. Przewody prowadzone będą w osłonach po powierzchni ściany drewnianej zrębowej w przestrzeni pomiędzy tą ścianą, a gontem. Przewód przebiega ścianą drewnianą jedynie w miejscu montażu gniazda. Gniazda będą

zamontowane na powierzchni ściany drewnianej i dlatego nie naruszają zabytkowej ściany. Istniejąca instalacja podtynkowa w części murowanej budynku będzie usunięta i nowa będzie zamontowana w tym samym miejscu. Do zatynkowania będzie użyty tynk o strukturze dobranej do istniejących tynków. Malowanie będzie uzupełnione jako praca konserwatorska zapewniająca uzyskanie jednolitej powierzchni.

A. PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

Remont więźby dachowej oraz wymiana poszycia z blachy

- a) wykonanie dokumentacji fotograficznej i technologicznej stanu zachowania obiektu przed konserwacją.
- b) oczyszczenie powierzchniowe więźby, usunięcie kory z elementów, na których się znajduje, usunięcie zmurszałych fragmentów drewna
- c) wymiana zdegradowanych elementów konstrukcji więźby lub ich fragmentów, (drewno użyte do uzupełnień powinno być tego samego gatunku jak istniejące)
- d) impregnacja prewencyjna (przeciw rozwojowi korozji biologicznej), oraz strukturalna elementów konstrukcji więźby.
- e) wymiana poszycia z blachy (miedziana na rąbek stojący oraz poprzeczne rąbki leżące na deskowaniu pełnym)

Konserwacja elewacji i ścian kościoła.(murowane wieże, drewniany budynek kościoła)

- a) wykonanie dokumentacji fotograficznej i technologicznej stanu zachowania obiektu przed konserwacją.
- b) Wykonanie izolacji poziomej ścian kościoła przez podcinanie i wstawienie blachy izolacyjnej . W części drewnianej proponuje się wykonanie izolacji podczas wymiany belek podwalinowych.
- c) wykonanie badań sondażowych na górnych partiach wieży celem określenia pierwotnej kolorystyki.
- d) pobranie próbek celem określenia stopnia zasoleń.
- e) określenie występowania spęcherzeń i rozwarstwień tynku.
- f) usunięcie zniszczonego tynkowania cokołu przy części kościoła drewnianej (nawa, prezbiterium, i zakrystie. Zaleca się pozostawienie cokołu bez tynku ponieważ tynkowanie prawdopodobnie było wtórne, a sposób murowania cokołu umożliwia wyeksponowanie kamienia z fugowaniem.
- g) mechaniczne usunięcie skorodowanych i odspojonych wapiennych tynków ścian prostych (wraz z wtórnymi nawarstwieniami) oraz wtórnych obrzutek i zacierek. Oczyszczenie powierzchni z brudu i przemalowań w systemie PE – CE.
- h) mechaniczne usunięcie z powierzchni elewacji wszelkich wtórnych i zbędnych elementów takich jak kity, wadliwie wykonane naprawy i rekonstrukcje, haki, gwoździe, śruby, kable, wsporniki, pochwyty, drewniane dyble, itp.
- i) przeprowadzenie lokalnej dezynfekcji murów przy użyciu preparatu grzybobójczego
- j) lokalne wykonanie zabiegu odsolenia kamienia na drodze swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska w postaci 10-cio warstwowych okładów ligninowych. Prędkość parowania wody należy ograniczać poprzez zakrycie powierzchni folią polietylenową.
- k) uzupełnienie ubytków tynku (systemowy tynk renowacyjny spełniający wymogi WTA z zachowaniem pierwotnej faktury.
- l) opracowanie kolorystyki elewacji (projekt powinien zostać zatwierdzony przez komisję z udziałem przedstawiciela WUOZ).

- m) pomalowanie elewacji farbami krzemoorganicznymi.
- n) usunięcie pokrycia z gontów ze ścian budynku kościoła.
- o) wymiana belek zrębu o zdegradowanej strukturze (typowanie belek do wymiany zostanie uzgodnione z Projektantem i Konserwatorem Zabytków. Dobór drewna odpowiedni do oryginalnego.
- p) usunięcie zdegradowanych fragmentów belek i zastąpienie ich drewnianymi uzupełnieniami (dobór gatunku drewna odpowiednio do oryginału). (W przypadku konieczności wymiany belki lub jej fragmentu, na którym będzie znajdować się dobrze zachowana istotna dla całości warstwa polichromii od strony wnętrza, należy wykonać odcięcie lica belki z polichromią i osadzenie jej ponownie na wymienionej belce). W przypadku belek, których bardzo zły stan uniemożliwia odzyskanie powierzchni wewnętrznej dopuszcza się odtworzenie monochromii na nowej belce.
- q) impregnacja prewencyjna (przeciw rozwojowi korozji biologicznej i p.poż), oraz strukturalna elementów konstrukcji więźby. Impregnacja powinna być wykonywana w okresie nieobecności nietoperzy (listopad-marzec).
- r) wymiana pokrycia z gontów. Gonty impregnowane preparatem bezbarwnym pozostawiającym naturalny rysunek słoje drewna przez zanurzenie preparatem przeciw rozwojowi korozji biologicznej i p.poż.

Konserwacja stolarki okiennej i drzwiowej

- a) wykonanie dokumentacji fotograficznej i technologicznej stanu zachowania obiektu przed konserwacją.
- b) oczyszczenie powierzchni z wtórnych nawarstwień.
- c) uzupełnienie ubytków drewna przez flekowanie sezonowanym drewnem tego samego gatunku, lub w przypadku mniejszych ubytków kitowanie kitem z dodatkiem troci lub mączki drzewnej. (dopuszcza się możliwość wymiany elementów o najgorszym stanie zachowania)
- d) impregnacja osłabionej struktury drewna, gruntowanie i malowanie emalią zewnętrzną zgodnie z zatwierdzoną kolorystyką,
- e) uszczelnienie i wymiana przeszklenia.
- f) w przypadku silnie zniszczonej stolarki przewiduje się możliwość częściowej wymiany stolarki okiennej na nową, drewnianą, wzorowaną na oryginalnej.

Konserwacja muru kamiennego wokół kościoła

- a) wykonanie dokumentacji fotograficznej i technologicznej stanu zachowania obiektu przed konserwacją
- b) mechaniczne usunięcie skorodowanych i osypujących się zapraw (wraz z wtórnymi nawarstwieniami) oraz wtórnych obrzutek i zacierek. Oczyszczenie powierzchni z brudu i PE – CE.
- c) przeprowadzenie lokalnej dezynfekcji murów przy użyciu preparatu grzybobójczego
- d) lokalne wykonanie zabiegu odsolenia kamienia na drodze swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska w postaci 10-cio warstwowych okładów ligninowych. Prędkość parowania wody należy ograniczać poprzez zakrycie powierzchni folią polietylenową.
- e) uzupełnienie ubytków muru (dobór kamienia do oryginału) z zachowaniem oryginalnej struktury i sposobu murowania. Ze względu na charakter muru, fugi

nie powinny być wypełnione do lica muru. Nadmiar zaprawy na fragmentach muru wtórnych należy usunąć i przywrócić wygląd powierzchni. Nadrzędnym celem jest zachowanie pierwotnego wyglądu muru.

- f) rozebranie i przemurowanie z użyciem tego samego kamienia części muru przechylonego w stronę kościoła. Ze względu na charakter muru, fugi nie powinny być wypełnione do lica muru. Nadrzędnym celem jest dostosowanie wyglądu do zachowanych części muru.
- g) wymiana nakrycia muru wykonanego z płyt piaskowca. (dobór kamienia zgodnie z oryginałem)
- h) usunięcie tynków cementowych i przywrócenie historycznego wyglądu dzwonnicy. Proponuje się zastosowanie tynków renowacyjnych, wapiennych, systemowych WTA. Powierzchnia pomalowana zostanie, farbami krzemooorganicznymi. (kolorystyka do akceptacji przez WUOZ. W trakcie realizacji proponuje się przeprowadzenie i udokumentowanie pełnej stratygrafii na całej wysokości obiektu a także odsłonięcie i wyeksponowanie cokołu kamiennego)

Konserwacja figur z piaskowca (na słupach ogrodzenia przy wejściu głównym)

- a) oczyszczenie powierzchni z brudu i PE – CE.
- b) impregnacja struktury piaskowca
- c) uzupełnienie drobnych ubytków kamienia (gotowe barwione kity systemowe)
- d) wykonanie impregnacji hydrofobizującej kamieniarkę przy użyciu preparatów krzemooorganicznych

Konserwacja polichromii na stropie

- a) sporządzenie dokładnej inwentaryzacji opisowej i fotograficznej obiektu z uwzględnieniem fotografii
- b) dezynfekcja i dezynsekcja obiektu
- c) przeprowadzenie kompleksowych badań stratygraficznych polichromii oraz badań technologicznych (fotografie w światłach analitycznych, identyfikacja spoiw i pigmentów).
- d) prekonsolidacja odspojonych fragmentów malowidła , ewentualnie zabezpieczenie newralgicznych fragmentów bibułką japońską.
- e) oczyszczenie powierzchni z kurzu i zanieczyszczeń luźno związanych z podłożem za pomocą odkurzacza i pędzli,
- f) usunięcie wtórnych elementów jak gwoździe, wkręty itp.
- g) impregnacja strukturalna drewnianego podłoża z uprzednim usunięciem całkowicie zdegradowanego drewna. Proponuje się użycie – paraloidu w ksylenie. Zabieg wykonany zostanie lokalnie w miejscach o zdegradowanej strukturze przez powlekanie oraz iniekcję.
- h) wykonanie koniecznych napraw stolarskich. Stabilizacja drewnianego podłoża, sklejenie pęknięć i uzupełnienie większych ubytków drewna przez wklejenie fleków z sezonowanego drewna dobranego do oryginału. Mniejsze ubytki zostaną wypełnione kitem z drewnianym wypełniaczem na bazie paraloidu.
- i) podklejenie odspojonych przyklejonych taśm płóciennych i doczyszczanie resztek kleju glutynowego (mechanicznie i chemicznie – dobór środka po wykonaniu prób.
- j) oczyszczenie powierzchni malowidła z zabrudzeń powierzchniowych oraz usunięcie wtórnych nawarstwień w postaci zmienionych kolorystycznie retuszy i przemalowań

- (chemicznie, dobór odpowiednich środków po wykonaniu prób)
- k) wykonanie zabiegu konsolidacji warstw malarskich z podklejeniem odspojen po wykonaniu prób.
 - l) założenie cienkiej warstwy zaprawy (klej glutynowy + kreda + plastyfikator+ antyseptyk) w miejscach uzupełnień, opracowanie jej powierzchni i zaizolowanie.
 - m) podklejenie odspojen tynku na polichromii stropu w kaplicach bocznych
 - n) uzupełnienie ubytków tynku (zaprawa wapienna systemowa)
 - o) wykonanie retuszy warstwy malarskiej (pigment + żywica syntetyczna oraz farbami). Retusze powinny zostać wykonane metodą nie scalającą, pozwalającą odróżnić je od oryginału. W przypadku tej techniki najlepiej sprawdza się punktowanie kreską wzdłuż włókien drewna. W kaplicach lepszą metodą wydaje się być retusz kropką. Proponuje się wykonanie prób i przedstawienie ich do akceptacji komisji konserwatorskiej.
 - p) sporządzenie dokumentacji konserwatorskiej i fotograficznej.

Konserwacja polichromii na ścianach

- a) sporządzenie dokładnej inwentaryzacji opisowej i fotograficznej obiektu z uwzględnieniem fotografii
- b) dezynfekcja i dezynsekcja obiektu
- c) przeprowadzenie kompleksowych badań stratygraficznych polichromii oraz badań technologicznych (fotografie w światłach analitycznych, identyfikacja spoiw i pigmentów).
- d) prekonsolidacja odspojonych fragmentów malowidła, ewentualnie zabezpieczenie newralgicznych fragmentów bibułą japońską.
- e) oczyszczenie powierzchni z kurzu i zanieczyszczeń luźno związanych z podłożem za pomocą odkurzacza i pędzli,
- f) usunięcie wtórnych elementów jak gwoździe, wkręty itp.
- g) usunięcie zdegradowanych fragmentów belek i zastąpienie ich drewnianymi uzupełnieniami (dobór gatunku drewna odpowiednio do oryginału). (W przypadku konieczności wymiany belki lub jej fragmentu, na którym będzie znajdować się dobrze zachowana istotna dla całości warstwa polichromii od strony wnętrza, należy wykonać odcięcie lica belki z polichromią i osadzenie jej ponownie na wymienionej belce). W przypadku belek, których bardzo zły stan uniemożliwia odzyskanie powierzchni wewnętrznej dopuszcza się odtworzenie monochromii na nowej belce.
- h) impregnacja strukturalna drewnianego podłoża z uprzednim usunięciem całkowicie zdegradowanego drewna. Proponuje się użycie – paraloidu w ksylenie. Zabieg wykonany zostanie lokalnie w miejscach o zdegradowanej strukturze przez powlekanie oraz iniekcję.
- i) wykonanie koniecznych napraw stolarskich. Stabilizacja drewnianego podłoża, sklejenie pęknięć i uzupełnienie większych ubytków drewna przez wklejenie fleków z sezonowanego drewna dobranego do oryginału. Mniejsze ubytki zostaną wypełnione kitem z drewnianym wypełniaczem na bazie paraloidu
- j) podklejenie odspojonych przyklejonych taśm płóciennych i doczyszczenie resztek kleju glutynowego (mechanicznie i chemicznie – dobór środka po wykonaniu prób).
- k) oczyszczenie powierzchni malowidła z zabrudzeń powierzchniowych oraz usunięcie wtórnych nawarstwień w postaci zmienionych kolorystycznie retuszy i przemalowań (chemicznie, dobór odpowiednich środków po wykonaniu prób)
- l) wykonanie zabiegu konsolidacji warstw malarskich z podklejeniem odspojen (po wykonaniu prób).
- m) założenie cienkiej warstwy zaprawy (klej glutynowy + kreda + plastyfikator+

- antyseptyk) w miejscach uzupełnień, opracowanie jej powierzchni i zaizolowanie.
- n) podklejenie odspojen tynku na polichromii stropu w kaplicach bocznych
 - o) uzupełnienie ubytków tynku (zaprawa wapienna systemowa)
 - p) wykonanie retuszy warstwy malarskiej (pigment + żywica syntetyczna oraz farbami). Retusze powinny zostać wykonane metodą nie scalającą, pozwalającą odróżnić je od oryginału. W przypadku tej techniki najlepiej sprawdza się punktowanie kreską wzdłuż włókien drewna. W kaplicach lepszą metodą wydaje się być retusz kropką. Proponuje się wykonanie prób i przedstawienie ich do akceptacji komisji konserwatorskiej.
 - q) sporządzenie dokumentacji konserwatorskiej i fotograficznej.

Opracowanie: mgr Piotr Frączek

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Widok ogólny od strony pd.

Fot. 2. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Widok ogólny od strony zach.

Fot. 3. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Elewacja frontowa.

fot. 4. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Widoczne pokrycie dachu oraz pokrycie ścian wykonane z gontów.

Fot. 5. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Widoczne pokrycie dachu oraz pokrycie ścian wykonane z gontów. Widok na zakrystię od strony zach. (west).

Fot. 6. Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Ropie. Widoczne odspojenia i ubytki tynku w dolnej części kolumn portyku.

Fot. 7. Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Ropie. Widoczne widoczne rozległe ubytki tynku na cokole.

Fot. 8. Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Ropie. Widoczne rozległe uszkodzenia tynku na elewacji wież.

Fot. 9. Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Ropie. Widoczne wysolenia w dolnej części elewacji wież.

Fot. 10. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Widok na więźbę dachową i pokrycie z blachy.

Fot. 11. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Widok na więźbę dachową i pokrycie z blachy.

Fot. 12. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Zniszczona stolarka okienna.

Fot. 13. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Zniszczona stolarka drzwiowa.

Fot 14. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Mur okalający. Widoczny przechyl oraz rozluźnienie struktury i ubytki kamienia.

Fot. 15. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Widoczne pokrycie dachu oraz pokrycie ścian wykonane z gontów.

Fot.16. Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Ropie. Wnętrze. Widok zniszczeń belek zrębu powstałych wskutek korozji biologicznej.

Fot.17. Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Ropie. Widok ogólny polichromii na stropie fasetowym. Część nad chórem muzycznym,

Fot.18. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Widok ogólny polichromii na stropie fasetowym. Część środkowa.

Fot.19. . Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Widok polichromii na stropie fasetowym. Część nad prezbiterium.

Fot. 20. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Polichromia na stropie fasetowym. Widoczne silne zabrudzenie powierzchni.

Fot. 21. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Polichromia na stropie kaplicy od strony zachodniej.

Fot.22. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Polichromia na stropie kaplicy od strony wschodniej.

Fot.23. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Fragment polichromii na stropie fasetowym. Widoczne zniszczenia wywołane przez klej, którym przyklejano pasy płótna.

Fot. 24. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Fragment polichromii na stropie fasetowym. Widoczne zniszczenia wywołane przez klej, którym przyklejano pasy płótna a także korozję gwoździ, którymi przybijano deski.

Fot.25. Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Ropie. Fragment polichromii na stropie kaplicy od strony wschodniej. Widoczny ubytek tynku wraz z warstwą malarską.

Fot.26. Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Ropie. Fragment polichromii na ścianie. Rozległe przemalowania i szlachetna warstwa modelunku na pierwotnej warstwie polichromii widoczna w ubytkach.

Fot.27. Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Ropie. Figura Matki Boskiej na słupie zachodnim bramy głównej ogrodzenia. Widok od strony południowej.

Fot.28. Kościół p.w. Św. Michała Archaniola w Ropie. Figura Matki Boskiej na słupie zachodnim bramy głównej ogrodzenia. Widoczny ubytek na twarzy.

Fot.29. Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Ropie. Figura Jezusa na słupie wschodnim bramy głównej ogrodzenia. Widok od strony południowej.

Fot.30. Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Ropie. Figura Jezusa na słupie wschodnim bramy głównej ogrodzenia. Widok od strony południowej. Stan zachowania dobry.